

DYNASTIA PIASTÓW – notatki z lekcji

1. SŁOWIANIE I PIERWSZE PAŃSTWA SŁOWIAŃSKIE.

1. Słowianie dzielą się na : południowych: Słoweńców, Chorwatów i Serbów, zachodnich: Czechów, Morawian, Słowian połabskich , plemiona polskie, wschodnich czyli plemiona ruskie.
2. Jednym z najważniejszych zabytków słowiańskich jest Światowit z rzeki Zbrucz.
3. Opole to wspólnota sąsiedzka utworzona przez mieszkające na określonym terenie rody.
4. Bardzo ważnymi postaciami dla Słowian stali się misjonarze Metody i Konstanty, później nazywany Cyrylem.
5. Po upadku państwa wielkomorawskiego ukształtowały się następujące państwa- czeskie, ruskie i polskie.
6. Czesi przyjęli chrześcijaństwo z Zachodu (Rzymu).
7. Państwo ruskie przyjęło chrześcijaństwo ze Wschodu (Bizancjum).
8. Żeby dostosować alfabet do języka Słowian powstała głagolica a następnie cyrylica.
9. Nazwa plemienia Polanie pochodzi od pól orných.
10. Najważniejszym grodem Polan było Gniezno.
11. Podporządkowali sobie plemiona Goplan i Mazowszan.
12. W okolicy Krakowa mieszkało plemię Wiślan.
13. Wśród naszych sąsiadów Słowianami nie są Prusowie, Bałtowie, Litwini i Germanowie.
14. Słowianie bardzo chętnie korzystali z łaźni (zwanych baniami) które pozwalały im zachować zdrowie i higienę.

2. PANOWANIE MIESZKA I

1. Państwo polskie powstało w X wieku. Liczyło wtedy 250 tys. km i 1,2 mln mieszkańców. 80% powierzchni pokrywały lasy. Kolebką państwa polskiego były Wielkopolska, Mazowsze i Kujawy.
2. Genealogia Piastów (dynastia – ród panujący w królestwie, w którym władza przechodzi dziedzicznie z ojca na syna)
3. Monarchia patrymonialna – państwo jest dziedziczną własnością dynastii (X-XIV)
4. 966 r. – chrzest Polski – **drzewo decyzyjne**
  - a) Przyczyny
    - odebranie wrogom powodu do najazdu pod pretekstem chrystianizacji
    - wzmocnienie jedności tworzącego się państwa
  - b) skutki
    - chrystianizacja
    - Mieszko stał się równy innym władcom
    - umocnienie pozycji międzynarodowej Polski
    - korzystanie ze zdobyczy cywilizacyjnych Zachodu (pismo, kościoły)
5. Pierwsze biskupstwo powstało w Poznaniu, biskupem był Jordan
6. 972 bitwa pod Cedynią. Wojska polskie pokonały niemieckiego margrabiego Hodona
7. Dagome iudex – dokument sporządzony z rozkazu Mieszka I, w którym oddawał on Polskę w opiekę papieżowi.

3. MONARCHIA BOLESŁAWA CHROBREGO.

1. 997 – misja świętego Wojciecha
Drzwi Gnieźnieńskie z XII wieku – 18 scen z życia męczennika
Święci Wojciech i Stanisław – patroni Polski
2. 1000 r. – zjazd w Gnieźnie
  - zgoda na koronację
  - utworzenie arcybiskupstwa (metropolii) w Gnieźnie (Radzim- Gaudenty)
  - utworzenie trzech biskupstw: Kraków, Wrocław, Kołobrzeg
  - zniesienie trybutu czyli daniny płaconej Niemcom
3. Podboje B. Chrobrego
  - a) Stosunki polsko- niemieckie – w latach 1002- 1018 toczyły się wojny zakończone pokojem w Budziszynie. Na jego mocy Polska otrzymała Łużyce i Milsko oraz obietnicę pomocy niemieckiej w wyprawie na wschód
  - b) Stosunki polsko – ruskie – w 1018 roku Chrobry z cesarską pomocą wyprawił się na Ruś i przyłączył do polski Grody Czerwińskie
4. 1025 r. – koronacja B. Chrobrego. Miała ona charakter:
  - państwowy- książę otrzymywał insygnia koronacyjne: koronę, berło i jabłko
  - religijny – arcybiskup namaszczał władcę olejami świętymi, przez co jego władza była uświęcona

4. KRYZYS I ODBUDOWA PAŃSTWA PIERWSZYCH PIASTÓW.

1. Rządy Mieszka II
  - 1025 – koronacja
  - 1031 – najazd na Polskę cesarza Konrada II, księcia ruskiego Jarosława Mądrego oraz władcy Czech, (utrata Milska, Łużyc i Grodów Czerwieńskich)
  - przejęcie władzy w Polsce przez Bezpryma (brata Mieszka), rezygnacja z korony
  - 1032 – powrót Mieszka II (już nie król, tylko książę)
2. Rządy Kazimierza Odnowiciela
  - bunt możnych przeciwko próbie odbudowy silnej władzy książęcej
  - silne rządy możnowładcy Mieclawa na Mazowszu
  - 1037 - powstanie ludowe przeciwko chrześcijaństwu
  - 1038 – najazd księcia czeskiego Brzetysława (zniszczenie Gniezna)
  - przeniesienie stolicy z Gniezna do Krakowa
  - odbudowa państwa polskiego
3. Rządy Bolesława Śmiałego zwanego Szczodrym
  - aktywna polityka zagraniczna
  - 1076 koronacja na króla Polski (Śmiały w obozie gregoriańskim)
  - 1079 – konflikt między królem a biskupem krakowskim Stanisławem
  - ucieczka króla na Węgry
4. Rządy Władysława Hermana
  - zrzeczenie się korony
  - nieudolnego władcę wyręcza w rządach wojewoda Sieciech

5. CZASY BOLESŁAWA KRZYWOUSTEGO.

1. Rywalizacja między Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym (wojna 1109 z Niemcami)
2. Rządy Bolesława Krzywoustego
  - a) podbój Pomorza – 1116 r. Pomorze Gdańskie włączone do Polski
- 1122 r. Pomorze Zachodnie lennem Polski
  - b) 1138 r. statut (testament) Krzywoustego
3. Dziejopisarstwo polskie
  - a) Gall Anonim (XI-XII) – benedyktyński mnich pochodzący z Francji. Kronika jego opisuje dzieje Polski od czasów najdawniejszych do panowania Krzywoustego.
  - b) Wincenty Kadłubek (XII –XIII) – kanclerz Kazimierza Sprawiedliwego, biskup krakowski. Jest autorem kroniki ukazującej dzieje Polski na tle historii powszechnej.
  - c) Janko z Czarnkowa (XIV) – podkanclerzy Kazimierza Wielkiego. Jego kronika opisuje czasy mu współczesne.
  - d) Jan Długosz (XV) – duchowny, wychowawca synów Kazimierza Jagiellończyka. Jego „Roczniki czyli Kroniki Sławnego Królestwa Polskiego” obejmują dzieje Polski od czasów bajecznych.

6. W POLSCE PIERWSZYCH PIASTÓW

1. Organizacja państwa. Państwo składało się z osad, wsi i grodów, którymi zarządzali kasztelanowie. Na podgrodziach zamieszkałych przez ludność służebną rozwijało się rzemiosło i handel. Stolica państwa początkowo znajdowała się tam gdzie stacjonował władca, z czasem rolę tę przejęło Gniezno a później Kraków.
2. Polską monarchia patrymonialną (X-XIV , rządy Piastów) – państwo jest dziedziczną własnością dynastii.

7. POLSKA W PIERWSZEJ POŁOWIE XIII WIEKU. SPROWADZENIE KRZYŻAKÓW.

1. Krzyżacy to nazwa Zakonu Szpitala Najświętszej Maryi Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie. Powstali w Jerozolimie w 1190 roku. Opiekowali się krzyżowcami i pielgrzymami.
2. W 1226 roku książę mazowiecki Konrad, w obronie przed pogańskimi Prusami, sprowadza Krzyżaków. Daje im w tymczasowe posiadanie ziemię chełmińską. Krzyżacy zawłaszczają te tereny oraz ziemie pruskie. Kolejnym ich celem stała się Litwa. Po nieudanej ekspansji na te tereny skierowali się w stronę Polski. W latach 1308-1309 zdobyli Pomorze Gdańskie. Swoją stolicą uczynili Malbork.
3. Mongołów zwanych Tatarami w XIII wieku zjednoczył Temudżyn. Ogłosił się ich przywódcą i przybrał tytuł Czingis – chana (wielki władca)

4. W 1241 roku Tatarzy zaatakowali a.Węgry i Polskę. 9 kwietnia 1241 roku doszło do bitwy pod Legnicą w której Tatarzy pokonali armię chrześcijańską a w walce zginął książę śląski Henryk Pobożny.

8. POLSKA ZJEDNOCZONA. CZASY WŁADYSŁAWA ŁOKIETKA.

1. Próby jednoczenia ziem polskich

- książęta śląscy (np. Henryk Pobożny)
- książę wielkopolski Przemysław II (koronacja 1295)
- król czeski Wacław II (koronacja 1300)
- książę brzesko- kujawski Władysław Łokietek (koronacja 1320)

2. Stosunki polsko – krzyżackie za Łokietka

- 1308- 1309 – Krzyżacy zagarniają Pomorze Gdańskie
- 1320- 1321 – Sąd papieski w Inowrocławiu nakazuje Krzyżakom zwrot zabranych ziem, ale Zakon nie uznaje tej decyzji
- 1331 – pomimo zwycięstwa Polaków w bitwie pod Płowcami, Krzyżacy zagarniają polskie Kujawy i ziemię dobrzyńską

3. Metoda SWOT

Państwo polskie za Łokietka	
Mocne strony	Słabe strony
- znaczny obszar zjednoczonych ziem - poparcie rycerstwa i duchowieństwa dla idei zjednoczenia - sojusz z Danią i Węgrami	- utrata Pomorza - brak Śląska w zjednoczonym państwie - bunty mieszczan i części możnych
Szanse	Zagrożenia
- dalsze jednoczenie ziem - zażegnanie konfliktów wewnętrznych - scentralizowanie i wzmocnienie władzy państwowej	- konflikty z Krzyżakami - pretensje królów czeskich do korony polskiej - słabość militarna i gospodarcza państwa

9. RZĄDY KAZIMIERZA WIELKIEGO. UNIA Z WĘGRAMI.

1. Stosunki polsko – krzyżackie za Piastów

- 1226 – Konrad Mazowiecki sprowadza Krzyżaków do Polski
- 1308- 1309 – Krzyżacy zagarniają Pomorze Gdańskie
- 1320- 1321 – Sąd papieski w Inowrocławiu nakazuje Krzyżakom zwrot zabranych ziem, ale Zakon nie uznaje tej decyzji
- 1331 – pomimo zwycięstwa Polaków w bitwie pod Płowcami, Krzyżacy zagarniają polskie Kujawy i ziemię dobrzyńską
- 1339 – kolejny sąd papieski w Warszawie nakazuje zwrot zabranych ziem, ale zakon nie uznaje tej decyzji
- 1343 – Kazimierz Wielki podpisuje pokój „wieczysty” w Kaliszu. Na jego mocy Polska odzyskuje zabrane ziemie, z wyjątkiem Pomorza Gdańskiego (Krzyżacy zatrzymują je jako polskie lenno)

2. Stosunki polsko – węgierskie

Siostra Kazimierza Wielkiego Elżbieta była żoną króla Węgier. Król Kazimierz podpisał z Węgrami umowę sukcesyjną (o tron). W razie jego bezpotomnej śmierci królem Polski miał zostać jego siostrzeniec Ludwik Andegaweński. Stało się to w roku 1370.

3. Stosunki polsko – czeskie

Na mocy zjazdu w Wyszehradzie w 1335 roku Kazimierz Wielki płaci królowi czeskiemu Janowi Luksemburskiemu 20 tys. kop groszy praskich za zrzeczenie się pretensji do tronu polskiego. Jednak nie udaje się Polakom odzyskać Śląska z rąk Czech

Daty - DYNASTIA PIASTÓW – dla bardziej dociekliwych☺

- 960 - 992** - panowanie Mieszka I z dynastii Piastów, pierwszego historycznego władcy Polski, syna Siemomysława i nieznanego imienia matki
- 965** - sojusz Mieszka I z księciem czeskim Bolesławem I z rodu Przemyślidów przeciw zaborczej polityce niemieckich margrabiów; Mieszko I pojął za żonę córkę Bolesława księżniczkę Dobrawę, przyszłą matkę Bolesława, króla Polski
- 966** - chrzest Mieszka I wraz z możnymi (4 kwietnia); początek chrystianizacji Polski; chrzest w obrządku łacińskim i erekcja (założenie) biskupstwa w Gnieźnie, związały Polskę z zachodnim kręgiem kultury chrześcijańskiej; zrównały państwo polskie z chrześcijańskimi krajami Europy; chrztu dokonał sprowadzony za zgodą cesarza duchowny włoski lub niemiecki Jordan
- 972** - wyprawa wojenna margrabiego Hodona przeciw Mieszkowi I; w bitwie pod Cedynią (14 czerwca) wojsko polskie dowodzone przez Mieszka I i jego brata Czcibora okrążyły i rozbiły wojska najeźdźcy niemieckiego
- 973** - zjazd w Quedlinburgu; cesarz Otton nakazał Mieszkowi I i margrabiemu Hodonowi zaprzestanie walk i pozwał ich pod swój sąd; Mieszko został zmuszony do przysłania swego syna Bolesława na dwór cesarski jako zakładnika
- 990** - przyłączenie Małopolski i Śląska dopełniło budowę terytorialną państwa polskiego nad Wisłą, Odrą i Bałtykiem
- 991** - DAGOME IUDEX - dokument wystawiony przez Mieszka I oddający państwo polskie pod opiekę papieżowi; dokument ten określał dość dokładnie granice ówczesnej Polski; Mieszko wraz z żoną Odą i synami ofiarowali św. Piotrowi gród Gniezno wraz z jego przynależnościami
- 992** - 25 maja umiera książę Mieszko I; państwo polskie zostało podzielone między jego synów: najstarszego Bolesława, syna Dobrawy oraz trzech młodszych synów - Mieszka, Lamberta i Świętopełka, urodzonych z Ody
- 992 - 1025** - panowanie Bolesława I Chrobrego, syna Mieszka I i Dobrawy; pierwszego króla Polski
- 992** - wygnanie z kraju przez księcia Bolesława macochy Ody i przyrodnich braci - Mieszka, Lamberta, Świętopełka
- 997** - wyprawa misyjna biskupa Wojciecha (pochodził z Czech) do kraju pogańskich Prusów, w czasie której poniósł męczeńską śmierć; książę polski Bolesław I wykupił ciało męczennika
- 1000** - zjazd gnieźnieński; spotkanie księcia Bolesława I Chrobrego z cesarzem Ottonem III w Gnieźnie; utworzenie arcybiskupstwa w Gnieźnie i podległych mu biskupstw w Krakowie,

Wrocławiu i Kołobrzegu stworzyło odrębną i niezależną organizację kościelną na ziemiach polskich, podległą bezpośrednio papieżowi

- 1002 - 1018** - Bolesław I Chrobry toczył zacięte wojny z Niemcami
- 1018** - pierwsza wojna z cesarzem Henrykiem II i przejściowe opanowanie Miśni, Milska i Łużyc przez księcia Bolesława (1002-1005)
- druga wojna polsko-niemiecka (1007-1013); pokój w Merseburgu; zatrzymanie Milska i Łużyc jako lenna, z ziem tych Bolesław składa cesarzowi hołd
- trzecia wojna (1015-1018), pokój w Budziszynie; Milsko i Łużyce pozostały w rękach polskich

- 1013** - pierwsza wyprawa księcia Bolesława I Chrobrego na Ruś Kijowską

- 1018** - przyłączenie Grodów Czerwieńskich do Polski

- 1025** - koronacja Bolesława I Chrobrego
- korona królewska stała się wyrazem suwerenności Polski, umocniła pozycję pierwszego jej koronowanego władcy w Europie
- 17 czerwca śmierć króla Polski Bolesława I Chrobrego

- 1025 - 1034** - panowanie Mieszka II Lamberta, syna Bolesława I Chrobrego i Emuily, księżniczki z Miśni, król Polski od 1025 do 1032 r., książę Polski w latach 1032-1034

- 1025** - koronacja Mieszka II Lamberta i jego żony Ryczezy

- 1029** - książę czeski Brzetysław I odebrał Polsce Morawy

- 1031** - Bezprym, najstarszy syn Bolesława I Chrobrego wraz z bratem Ottonem związał się z koalicją niemiecką przeciw królowi Mieszkowi II, wypędził Mieszka II Lamberta z kraju i objął w państwie władzę

- 1032** - Mieszko II Lambert wraca z Czech do Polski; zmuszony zostaje do złożenia hołdu cesarzowi, zrzeczenia się tytułu królewskiego, podziału kraju na dzielnice; insygnia władzy królewskiej wywiozła do Niemiec żona Mieszka II Lamberta, Ryczeza

- 1034** - 10 maja, śmierć Mieszka II

- 1034 - 1058** - panowanie Kazimierza I Odnowiciela, syna króla Mieszka II Lamberta i Ryczezy wnuczki cesarza Ottona III

- 1034** - nieudana próba objęcia władzy przez księcia Kazimierza I w państwie polskim; opozycja zmusza Ryczezę do opuszczenia kraju, która udaje się do Niemiec

- 1037** - książę Kazimierz I został wygnany; władza centralna zanika; Polska rozpada się na terytoria, w których rządy objęli samozwańcy władcy, określani przez kronikarza "poronionymi książętami"; wybucha powstanie ludowe będące wyrazem konfliktów społecznych

- 1039** - książę czeski Brzetysław I zdobył i złupił Poznań, Gniezno, skąd wywiózł do Pragi relikwie św. Wojciecha; uprowadził znaczną liczbę ludności; przyłączył do Czech Śląsk

- 1047** - książę Kazimierz I wraca do kraju; pokonał samozwańczego Masława władcę Mazowsza i przyłączył tę dzielnicę do Polski; przywrócił piastowskie panowanie na Pomorzu Gdańskim

- 1050** - w wyniku walk z Czechami Kazimierz I Odnowiciel odzyskał Śląsk

- 1054** - zjazd z Ouedlinburgu; cesarz Henryk III przyznał Śląsk Kazimierzowi I, ale zobowiązał go do płacenia rocznego trybutu Czechom;

- Kraków czyni stolicą Polski
- 1058** - 28 listopada śmierć księcia Polski Kazimierza I Odnowiciela
- 1058-1079** - panowanie Bolesława II Śmiałego (Szcudrego), syna Kazimierza I Odnowiciela i Dobronegi, księżniczki ruskiej
- 1069** - ponowne przyłączenie Grodów Czerwieńskich do Polski
- 1075** - przywrócenie arcybiskupstwa w Gnieźnie; utworzenie biskupstwa w Płocku
- 1076** - koronacja Bolesława II Śmiałego (24 grudnia) w Gnieźnie w obecności piętnastu polskich i obcych biskupów; Polska odzyskała pełną niepodległość; umocniła się pozycja Polski w Europie; Bolesław zaprzestał płacić trybut Czechom ze Śląska
- 1079** - zawiązanie spisku możnych przeciwko królowi Bolesławowi II kierowanego przez biskupa Stanisława; skazanie na śmierć (77 kwietnia) biskupa Stanisława ze Szczepanowa; wygnanie króla Bolesława II Śmiałego z kraju (wraz z synem udaje się na Węgry, gdzie umiera w 1081 r.)
- 1079 - 1102** - panowanie Władysława I Hermana, syna Kazimierza I Odnowiciela i Dobronegi księżniczki ruskiej
- 1079** - powołanie księcia Władysława I Hermana przez możnych panów na tron Polski; wznowił płacenie Czechom trybutu ze Śląska
- 1100** - podział Polski na dwie części między synów Zbigniew - Wielkopolska, Mazowsze Bolesław - Małopolska, Śląsk
- 1102** - 4 czerwca śmierć władcy Polski Władysława I Hermana
- 1102 - 1138** - panowanie Bolesława III Krzywoustego, syna Władysława I Hermana i księżniczki niemieckiej Judyty Marii
- 1102 - 1107** - walka o władzę między synami Władysława I Hermana - Zbigniewem i Bolesławem, zakończona tragiczną śmiercią Zbigniewa
- 1109** - wyprawa cesarza Henryka V na Polskę; obrona Głogowa; bitwa pod Wrocławiem na Psim Polu, zakończona odwrotem wojsk niemieckich
- 1116 - 1122** - walki o uzależnienie całego Pomorza od Polski zakończone sukcesem Bolesława III Krzywoustego
  - przyłączenie Pomorza Gdańskiego - 1119 r.
  - przyłączenie ziem Pomorza Zachodniego - 1122 r.
- 1135** - zjazd w Merseburgu; Bolesław III Krzywousty uznał się lennikiem cesarza Lotara III i złożył hołd lenny z Pomorza Zachodniego i wyspy Rugii; potwierdzona została samodzielność i niezależność Kościoła w Polsce
- 1138** - ustawa sukcesyjna księcia Bolesława III Krzywoustego; podział kraju na dzielnice; wprowadzenie senioratu
  - Władysław - otrzymał Śląsk i był pierwszym seniorem
  - Bolesław - otrzymał Mazowsze
  - Mieszko - otrzymał Wielkopolskę
  - Henryk - otrzymał Ziemię Sandomierską (*władzę zwierzchnią miał sprawować najstarszy z Piastów - senior, któremu podlegali książęta poszczególnych dzielnic, on też oprócz swej dzielnicy dziedzicznej otrzymał w zarząd dzielnicę senioralną*)

- 1138** - 28 października śmierć władcy państwa polskiego księcia Bolesława III Krzywoustego (Sochaczew)
- 1138 - 1146** - książę Władysław II Wygnaniec księciem zwierzchnim (seniorem), syn Bolesława III Krzywoustego i Zbysławy, księżniczki kijowskiej
- 1146 - 1174** - Bolesław IV Kędzierzawy księciem zwierzchnim (seniorem), syn Bolesława III Krzywoustego i Salomei, hrabianki Bergu
- 1173 -1177** - Mieszko III Stary księciem zwierzchnim (seniorem), syn Bolesława III Krzywoustego i Salomei hrabianki Bergu
- 1177 - 1194** - Kazimierz II Sprawiedliwy księciem zwierzchnim (seniorem), syn Bolesława III Krzywoustego i Salomei hrabianki Bergu
- 1185** - Bogusław I książę Pomorza Zachodniego złożył hołd królowi Danii Kanutowi VI; Polska utraciła zwierzchność nad Pomorzem Zachodnim
- 1194 - 1227** - Leszek Biały (książę sandomierski), księciem zwierzchnim (seniorem), syn Kazimierza II Sprawiedliwego i Heleny księżniczki morawskiej
- 1209** - utworzenie zakonu rycerskiego "Braci Dobrzyńskich" w celu podboju i chrystianizacji kraju pogańskich Prusów
- 1226** - książę Mazowsza Konrad sprowadza do Polski "Zakon Niemiecki Najświętszej Marii Panny" - Krzyżaków (powstał w 1198 r. w Palestynie); otrzymują oni Ziemię Chełmińską jako lenno
- 1227** - zamordowanie księcia zwierzchniego Leszka Białego przez Świętopelka Pomorskiego w czasie zjazdu książąt w Gąsawie
- 1227 - 1232** - okres (pięć lat) walk między braćmi o sprawowanie władzy zwierzchniej w kraju
- 1232 - 1238** - Henryk I Brodaty (książę śląski), księciem zwierzchnim (seniorem), syn Bolesława Wysokiego władcy Śląska
- 1235** - zakon rycerski "Braci Dobrzyńskich" został wchłonięty przez Zakon Krzyżacki
- 1237** - połączenie Zakonu Kawalerów Mieczowych (założony w 1202 r.; działał w Inflantach) z Zakonem Krzyżackim
- 1238 - 1241** - Henryk II Pobożny (książę śląski), księciem zwierzchnim (seniorem) syn Henryka I Brodatego, władcy Polski w latach 1232 - 1238
- 1241** - kolejny najazd Tatarów na ziemie polskie; bitwa pod Legnicą, śmierć Henryka II Pobożnego; Tatarzy mimo odniesionego zwycięstwa wycofali się z ziem polskich
- 1241 - 1242** - Konrad I Mazowiecki (książę Mazowsza i Kujaw), księciem zwierzchnim (seniorem), syn Kazimierza II Sprawiedliwego i Heleny księżniczki morawskiej
- 1253** - kanonizacja biskupa Stanisława ze Szczepanowa (zginął w czasie panowania króla Bolesława II Śmiałego)
- 1279 - 1288** - Leszek Czarny (książę łęczycko-sieradzki i sandomierski), księciem zwierzchnim (seniorem), syn Kazimierza księcia kujawskiego, łęczyckiego, sieradzkiego
- 1279** - wprowadzenie na ziemiach polskich przymusu parafialnego; zgodnie z uchwałami IV soboru laterańskiego (1215 r.) mieszkańcy byli zobowiązani do uczestnictwa w mszach oraz

przyjmowania sakramentów we właściwym kościele parafialnym

- 1288 - 1290** - Henryk IV Probus (książę wrocławski), księciem zwierzchnim (seniorem), wnuk Henryka II Pobożnego władcy Polski w latach 1238 - 1241
- 1288** - po opanowaniu stolicy w Krakowie rozpoczął starania o zgodę papieża na koronację
- 1290** - śmierć Henryka IV Probusa; zapisuje w testamencie Ziemię Krakowską księciu Wielkopolski Przemysławowi II
- 1279 - 1290** - książę Przemysław władcą Wielkopolski
- 1282** - układ w Kępnie; władca Pomorza Gdańskiego czyni Przemysława II swym następcą
- 1290 - 1296** - Przemysław II księciem zwierzchnim (seniorem) i królem Polski, prawnuk Mieszka III Starego władcy Polski w latach 1173-1177
- 1291** - ustąpienie z tronu krakowskiego przed atakami wojsk czeskich; zmuszony do ucieczki wywiózł z Wawelu insygnia koronacyjne
- 1295** - koronacja Przemysława II na króla Polski przez arcybiskupa gnieźnieńskiego, Jakuba Świnkę w dniu 26 czerwca w katedrze gnieźnieńskiej; po niemal dwustu latach korona Bolesława II Śmiałego znalazła się na skroniach wielkopolskiego księcia; objął we władanie Pomorze Gdańskie
- 1296** - zamordowanie (8 lutego) króla Przemysława II w Rogoźnie z inspiracji margrabiów brandenburskich; władzę w Wielkopolsce obejmuje książę brzesko - kujawski Władysław Łokietek
- 1300 - 1305** - okres panowania na tronie polskim Wacława II władcy Czech
- 1305 - 1306** - Wacław III czeski królem Polski, syn Wacława II
- 1306 - 1333** - panowanie Władysława I Łokietka, syna Kazimierza księcia kujawskiego i Eufrozyny księżniczki śląskiej
- 1308** - zajęcie Gdańska przez Brandenburczyków; Zakon Krzyżacki podstępnie zajął Pomorze Gdańskie
- 1309** - Wielki Mistrz Zakonu Krzyżackiego Zygfryd von Teuchtwagen przeniósł siedzibę krzyżacką z Wenecji do Malborka
- 1311** - bunt przeciwko księciu Władysławowi Łokietkowi wzniecony przez patrycjat miasta Krakowa
- 1314** - Władysław Łokietek wkroczył do Poznania i opanował Wielkopolskę
- 1320** - 20 stycznia w katedrze na Wawelu Władysław I Łokietek został namaszczony przez arcybiskupa Janisława na króla, jego zaś żona Jadwiga, córka Bolesława V Pobożnego, na królową Polski
- 1320 - 1321** - proces polsko-krzyżacki przed sądem papieskim w Inowrocławiu i Brześciu; zapadł tam pomyślny wyrok dla polskiego władcy - zwrot Polsce Pomorza Gdańskiego - Krzyżacy nie uznali go
- 1325** - przymierze Polski z państwem litewskim umocnione małżeństwem syna Łokietka Kazimierza z Aldoną córką księcia Litwy Giedymina

- 1331** - najazd na ziemie polskie z północy wojsk krzyżackich, z południa wojsk czeskich Jana Luksemburga; najeźdźcy spustoszyli Wielkopolskę; w drodze powrotnej część wojsk krzyżackich została pobita pod Płowcami (27 września)
- 1332** - zabór Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej przez Zakon Krzyżacki
- 1333** - śmierć (2 marca) króla Władysława I Łokietka w Krakowie
- 1333 - 1370** - panowanie Kazimierza III Wielkiego, syna Władysława II Łokietka i Jadwigi, księżniczki śląskiej, królowej Polski
- 1335** - zjazd w Wyszehradzie; Jan Luksemburski - władca Czech zrzekł się roszczeń do korony polskiej za 20 tysięcy kop groszy praskich; monarchowie: czeski i węgierski rozsądził spór polsko-krzyżacki o zabrane przez Zakon polskie ziemie (Kujawy i Ziemia Dobrzyńska), wydając niekorzystny dla Polski wyrok
- 1339** - układ polsko-węgierski o prawie króla węgierskiego do Królestwa Polskiego lub jego następców, gdyby król Polski Kazimierz zmarł bezpotomnie - proces polsko-krzyżacki w Warszawie; trwał ponad siedem miesięcy i zakończył się korzystnym dla Polski wyrokiem papieskim - nakaz zwrotu Polsce zagrabionych przez Krzyżaków ziem - którego Krzyżacy nie uznali
- 1343** - pokój wieczysty z zakonem Krzyżackim w Kaliszu; Polska odzyskała Kujawy i Ziemię Dobrzyńską, a Pomorze Gdańskie i Ziemia Chełmińska przekazana została Krzyżakom jako "wieczysta jałmużna"; król Polski zachował tytuł pana i dziedzica tych ziem, co w przyszłości pozwoliło wznowić starania o zwrot tych ziem
- 1348** - traktat pokojowy króla Kazimierza III Wielkiego z cesarzem Karolem IV - cesarz zrzekł się pretensji do Mazowsza, król praw do Śląska
- 1351** - książęta mazowieccy uznali się lennikami króla Kazimierza III
- 1364** - zjazd krakowski; Kazimierz III Wielki podejmował cesarza Karola IV Luksemburskiego, króla Węgier Ludwika Andegaweńskiego, Waldemara IV Duńskiego, Piotra króla Cypru oraz książąt Bolka Świdnickiego, Siemowita III Mazowieckiego, Bogusława V Pomorskiego, Ottona margrabiego brandenburskiego; uczta u Wierzyńka
- założenie wyższej uczelni w Krakowie na wzór uniwersytetów włoskich, początkowo zwana Akademią Krakowską
- 1334 - 1367 1370** - król Kazimierz wydał liczne przywileje dla Żydów mieszkających na ziemiach polskich
- śmierć (5 listopada) króla Kazimierza III Wielkiego w Krakowie na skutek wcześniej odniesionej rany w czasie łowów na dzikiego zwierza; był ostatnim władcą Polski z dynastii Piastów